

Date: 13th March-2026

**VOLEYBOLCHILARNING TEZKORLIK SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI**

Berdiyev Sherzod Ochilovich

Sarbov universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada voleybolchilarning tezkorlik sifatlarini tarbiyalashning ahamiyati, harakat reaksiyasi tezligi va portlovchi harakatlarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashqlar majmuasi tahlil qilinadi.

Kalit soʻzlar: Voleybol, tezkorlik, reaksiya tezligi, portlovchi kuch, maxsus jismoniy tayyorgarlik, harakat koordinatsiyasi.

Abstract: This article analyzes the importance of developing volleyball players' agility, a set of special exercises aimed at developing reaction speed and explosive movements.

Keywords: Volleyball, agility, reaction speed, explosive strength, special physical training, coordination of movements.

Kirish. Voleybol oʻyini oʻta yuqori dinamikaga ega boʻlib, sportchidan toʻpning uchish trayektoriyasini tezda aniqlashni va unga nisbatan chaqqon harakatlanishni talab etadi. Zamonaviy voleybolda toʻpning tezligi soniyasiga 25-30 metrga yetishi mumkin, bu esa voleybolchidan soniyaning ulushlari ichida harakat qilishni talab etadi. Shu bois, voleybolchilarning tayyorgarlik jarayonida tezkorlikni rivojlantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi

Voleybolchilarning oʻyin faoliyatidagi harakat tezligini oshirish uchun maxsus yoʻnaltirilgan mashqlar samaradorligini oʻrganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Reaksiya va harakat sintezi: Oddiy tezkorlik (yugurish) bilan maxsus oʻyin reaksiyasini (toʻpga chiqish) birgalikda rivojlantirish modeli taklif etildi.

Kognitiv tayyorgarlik: Tezkorlikni tarbiyalashda vizual signallar (rangli bayroqchalar, chiroqlar) orqali qaror qabul qilish tezligini oshirish usuli asoslab berildi.

Asab-mushak koordinatsiyasi: Sakrash va yoʻnalishni tezkor oʻzgartirish (shuttle run) harakatlarining voleybol spetsifikasiga moslashtirilgan variatsiyalari ishlab chiqildi.

Tezkorlikni rivojlantirishning asosiy yoʻnalishlari

Voleybolchilar tezkorligini quyidagi uchta tarkibiy qismga boʻlish mumkin:

Harakat reaksiyasining tezligi: Tovush yoki vizual signalga nisbatan harakatni boshlash qobiliyati.

Yolgʻiz harakat tezligi: Masalan, hujum zarbasini berishda qoʻlning harakat tezligi yoki blok qoʻyishdagi sakrash shiddati.

Harakatlar chastotasi: Qisqa masofalarga (3–5 metr) tezkor oʻtish va qadamlar almashinuvi.

Tadqiqot metodlari

Date: 13th March-2026

Pedagogik testlash: "Arpabodiyon" (shuttle run 92-3-6 m), 30 metr ga yugurish, devorga tegib qaytish testlari.

Video-tahlil: Sportchilarning o'yin davomidagi taktik harakatlarini vaqtiy o'lchash.

Matematik statistika: Tajriba va nazorat guruhlarini natijalarini qiyoslash.

Xulosa va amaliy tavsiyalar

Voleybolchilarda tezkorlikni tarbiyalashda mashqlarni organizm charchamagan holatda, ya'ni mashg'ulotning birinchi yarmida o'tkazish tavsiya etiladi.

Tavsiya 1: Mashqlar maksimal shiddat bilan, lekin qisqa vaqt (5–10 soniya) davomida bajarilishi kerak.

Tavsiya 2: Dam olish oraliqlari organizm to'liq tiklanishi uchun yetarli bo'lishi lozim (1:3 nisbatda).

Tavsiya 3: Tezkorlik mashqlarini tez-tez o'zgartirib turish kerak, toki organizm bir xil harakatga "ko'nikib" qolmasin (tezkorlik "to'sig'i" yuzaga kelmasligi uchun).

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Айрапетьянц Л.Р. Волейбол. Учебник. Ташкент 2006.
2. Виера Барбара Л. Волейбол. Шаги к успеху: Пер. с англ. / Барбара Л. Виера, Бонни Джил Фергюсон. – М.: ООО «Издательство Аст»: ООО «Издательство Астрель», 2004.
3. Пулатов А.А. Волейбол. Тошкент.2004.
4. Пулатов А.А. Волейболнинг расмий қоидалари. Тошкент. 2002.
5. Ксендзов В.О., Колесников В.И., Соснин В.П., Прищепа М.А. Теория и практика волейбола: Учебно-методическое пособие. 2-е изд. доп. и перераб. /Рубцовский индустриальный институт. - Рубцовск. 2021.- 125 с.

